

gemeente
Het Hogeland

Raadsvoorstel

Onderwerp: Actualisatie begroting energie 2024 en opmaat naar uitvoeringsprogramma energie
Datum: 3 april 2024
Agendapunt: 14
Behandeling: Besluitvormend
Portefeuille-
houder(s): Wethouder A. Nolles
Steller: Tax, Rob
Zaaknummer: Z.HHL.079366

1. Samenvatting

Met de vaststelling van het klimaatakkoord in 2019 hebben de overheden afgesproken om de energietransitie te versnellen. Hiervoor wordt op verschillende manieren geld beschikbaar gesteld. Voor ons reden om zowel inhoudelijk als organisatorisch het onderdeel Energie beter in staat te stellen deze taken uit te voeren. Het afgelopen half jaar zijn hierin de nodige stappen gezet en er zijn een aantal extra medewerkers aangetrokken. Over de organisatie en werkwijze zijn afspraken gemaakt.

De verantwoordingswijze naar uw raad is ingericht middels een geactualiseerde begroting voor energie voor 2024, het opstellen van een CO₂-monitor en het verder optuigen van het uitvoeringsprogramma energie. Daarnaast zijn op verschillende momenten door uw raad al eerder middelen beschikbaar gesteld (Ontwikkeling verduurzamingsaanpak particuliere woningvoorraad, Proeftuin Zuidwolde, Eemshaven+).

2. Gevraagd of voorgesteld besluit

Gelezen hebbende het collegevoorstel van 27 februari 2024 en kennis genomen hebbende van de uitgangspunten voor de verdere opbouw van het uitvoeringsprogramma energie, in te stemmen met de actualisatie van de begroting energie 2024 en hiervoor een bedrag van €1.429.329 beschikbaar te stellen en deze te dekken uit de daarvoor beschikbare stelpost.

3. Inleiding

3.1 Aanleiding

Voor u ligt een voorstel waarin wordt beschreven welke stappen worden gezet om de energietransitie verder vorm te geven inclusief de actualisatie van de begroting energie voor 2024. De afgelopen maanden hebben we gekeken op welke onderdelen het goed loopt, hoe we de ambities verder kunnen invullen en hoe we dit gaan organiseren. Hieronder worden de belangrijkste onderwerpen toegelicht. U wordt gevraagd om hiervan kennis te nemen en de actualisatie van de begroting energie voor 2024 voor het onderdeel Energie vast te stellen waardoor de specifieke uitkering (SPUK) CDOKE (capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid) beschikbaar komt om uit te geven.

3.2 Bevoegdheid raad

De raad heeft het budgetrecht.

3.3 Wettelijk of beleidskader

Met het vaststellen van het klimaatakkoord in 2019 hebben de verschillende overheidslagen allen een belangrijke rol gekregen in het terugdringen van de CO₂-uitstoot om verdere klimaatverandering tegen te gaan. Daarbij neemt het Rijk (naast Europa) het voortouw. Tegelijk is in het klimaatakkoord afgesproken dat ook gemeenten een grote rol hebben. Dan gaat het in belangrijke mate om de energietransitie van de gebouwde omgeving, maar ook duurzame opwek en mobiliteit vragen de nodige aandacht. Onze ambitie is dat iedereen voor 2035 van het aardgas af kan zijn. Uw raad heeft in het voorjaar 2023 het Warmtetransitieplan vastgesteld, ingestemd met het Mobiliteitsplan, en onlangs heeft u ingestemd met de Verduurzamingsaanpak voor particuliere woningen via het Loket Duurzaam Hogeland en daartoe de middelen beschikbaar gesteld. Ook heeft u onlangs het programmaplan Eemshaven Plus vastgesteld, waarin de energietransitie ook een grote rol speelt.

3.4 Context en overwegingen

Na eerdere ervaringen met het uitvoeren van nieuwe taken is op grond van artikel 2 van de Gemeentewet door de Raad voor het Openbaar Bestuur onderzocht hoeveel geld lagere overheden structureel moeten ontvangen voor de uitvoering (de zo geheten CDOKE-uitkering). Dan gaat het om ambtelijke capaciteit en andere plankosten die nodig zijn om een reductie van minimaal 55% in 2030 te halen. De noodzakelijke investeringen (isoleren, aardgasvrij maken, wind/zon) vallen hier niet onder. De uitkomsten hebben geleid tot het beschikbaar stellen van 5,6 miljard euro tot 2030 waarvan circa 90% voor gemeenten. De verdeling van het geld is in eerste instantie via een aantal reguliere verdeelsleutels vastgesteld en de bijdrage groeit in de loop der jaren. Het bedrag in 2023 voor Het Hogeland (€943.000) vormt de basis. Daarnaast is afgesproken om het aanvullende deel vanaf 2024 via planfinanciering te gaan toekennen. De achtergrond hiervan is dat gemeenten niet allemaal hetzelfde tempo hebben. In 2024 vindt er een herijking plaats van genoemde gelden waarbij wordt gekeken of het genoeg, te veel (wordt niet aangevraagd) of te weinig is (nieuwe taken).

Uitvoeringsprogramma energie

De afgelopen maanden hebben we geanalyseerd welke onderwerpen goed lopen, waar kansen liggen en waar moet worden bijgeschakeld. Het geheel laten we samen komen in een uitvoeringsprogramma energie waarbij we gefaseerd laten zien wat we willen bereiken, welke projecten daarvoor nodig zijn, met wie we moeten samenwerken, welke investeringen daarbij horen en hoe we dat kunnen volgen. We verwachten in de tweede helft van 2024 het uitvoeringsprogramma aan u te kunnen voorleggen. Dit programma is een levend document dat de jaren erna de nodige bijstelling behoeft.

Gebouwde omgeving en het Warmtetransitieplan

De ambitie is dat iedereen voor 2035 van het aardgas af kan zijn. Dit heeft u in het voorjaar van 2023 besloten met de vaststelling van het Warmtetransitieplan. Daarbij heeft u gevraagd om aan te geven binnen welke kaders dit wordt uitgewerkt. Hieronder schetsen we een hoofdrichting die verder wordt uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma. Want hoewel het een grote opgave is liggen er kansen door de gelden die vanaf 2025 beschikbaar komen vanuit Nij Begun. Dat is ook de reden om de verduurzaming van de particuliere woningen op te schalen en te professionaliseren via het loket Duurzaam Hogeland. Hiervoor heeft u recent het voorstel goedgekeurd.

Gelet op de kansen vanuit Nij Begun en andere investeringsgelden vanuit het Rijk is het van belang om op korte termijn duidelijkheid te geven aan de bewoners welke alternatieven voor de hand liggen en welke handelingsperspectieven daarbij horen. Hiervoor gaan we de komende maanden het uitvoeringsprogramma verder optuigen. Dit traject doen we samen met de dorpen, energiecoöperaties, woningcorporaties, Enexis, bedrijven en andere belanghebbenden zodat een gedragen perspectief wordt ontwikkeld waar iedereen naar kan gaan handelen.

Daar waar een individuele aanpak via het loket Duurzaam Hogeland kan lopen vraagt een warmtenet een nadrukkelijke (regie)rol van de gemeente. Het is van belang om de komende maanden te onderzoeken of en hoe een warmtenet gekoppeld aan de Eemshaven of andere bronnen haalbaar kan zijn.

Netcongestie, opslag en opwek

Ook onze gemeente ontkomt niet aan de problemen die verduurzaming van de energievoorziening met zich meebrengt. In de gemeente (en provincie) zijn wachtlijsten voor afname van stroom voor grootgebruikers en invoeding van zon/wind op het net. Dit gaat op de korte termijn niet veranderen. Het afgelopen jaar zijn er stappen gezet die moeten bijdragen aan het verminderen van de netcongestie. Voor de lange termijn gaan Enexis en Tennet investeren in het vergroten van de capaciteit van hoogspanningsstations bij Ranum en de Eemshaven. Eveneens gaat Enexis de komende jaren stap voor stap in de hele gemeente de elektriciteitskabels verzwaren. Daar horen ook veel nieuwe transformatorhuisjes bij. Wij werken hiervoor intensief samen met Enexis om gebiedsgewijs de planningen en vergunningen rond te krijgen zodat er vaart gemaakt kan worden.

De Eemshaven heeft een positie die van (inter-)nationale betekenis is. Grootschalige windparken op de Noordzee gaan op termijn veel stroom leveren die via elektrolyse kan worden omgezet in waterstofgas. Om die ontwikkeling mogelijk te maken blijft opwek rondom de Eemshaven via wind en zon belangrijk, ook om de waterstofeconomie op gang te brengen. Opslag is daar een belangrijk onderdeel van.

We gaan via het programma Eemshaven+ invulling geven aan de noodzakelijke groei van het duurzame energiesysteem in en rond de haven (zon/wind/batterij-opslag/electrolyse/-restwarmte). Het mag duidelijk zijn dat we daarbij meenemen hoe de rest van de woningen en bedrijven in de gemeente hiervan mee kunnen profiteren.

Bovenstaande leidt tot een uitvoeringsprogramma energie dat we verwachten in de tweede helft van 2024 aan u te kunnen voorleggen.

4. Beoogd resultaat (of effect)

Het verbeteren van de structuur en organisatie van het onderdeel Energie zodat we beter in staat zijn uitvoering te geven aan het klimaatakkoord.

5. Toelichting

5.1 Argumenten/motivering

5.1.1. Van beleid naar uitvoering

De energietransitie is een nieuwe taak voor gemeenten die complex is vanwege meerdere redenen:

- Inhoudelijk: nog niet alle oplossingen zijn voldoende beschikbaar of uitgedacht;
- Financieel: het vergt forse investeringen;
- Proces: iedereen moet mee kunnen.

Dit betekent dat de inzet vanuit de gemeente kwalitatief en kwantitatief op orde moet zijn om uitvoering te kunnen geven aan de ambities uit het klimaatakkoord. Met het uitvoeringsprogramma energie, dat we in de tweede helft van 2024 aan u voorleggen, zetten we daarmee weer de volgende stap.

5.1.2 Middelen zijn via de SPUK CDOKE beschikbaar, maar nog niet geheel door uw raad toegekend

U wordt gevraagd de geactualiseerde begroting voor 2024 voor het onderdeel Energie vast te stellen waardoor de SPUK CDOKE (capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid) beschikbaar komt om uit te geven.

5.2 Risico's

De CDOKE-gelden zijn bestemd voor personeel en plankosten die worden ingezet ten behoeve van taken uit het klimaatakkoord (CO₂ reductie). Deze gelden zijn tot 2030 beschikbaar. Net als bij andere programma's is er een risico dat een geldstroom stopt terwijl er wel verplichtingen blijven. Dit risico achten wij beperkt en indien nodig sturen we hier bijtijds op.

6. Financiële aspecten en wijze van dekking

Zoals hierboven al aangegeven ontvangen we uit verschillende bronnen geld voor de energietransitie. Voor de uitvoering en regie op het klimaatakkoord komen twee bedragen beschikbaar. Een basisdeel van € 951.441 en een aanvullend deel dat later dit jaar bekend wordt gemaakt. De aanvullende uitkering is nog niet opgenomen als dekking en dus zijn hier ook geen uitgaven op geboekt. De bedragen zijn in ieder geval toegekend tot eind 2026 en in de rijksbegroting beschikbaar tot 2030. Daarnaast stelt het Rijk, vaak rechtstreeks aan een huishouden of bedrijf, subsidies beschikbaar voor investeringen in duurzaamheid. Verder krijgt de gemeente van het Rijk geld voor specifieke doelgroepen (energiearmoede) en ook compensatiegeld voor aanlanding Wind op Zee die kunnen worden besteed aan duurzame investeringen. Als laatste is het geld voor verduurzaming vanuit Nij Begun beschikbaar. De komende maanden wordt de regeling hiervoor bekend.

In de begroting hieronder wordt toegelicht waaraan de gelden in 2024 worden besteed. Een deel is voor uitbreiding van de ambtelijke capaciteit. Daarnaast worden er steeds meer projecten opgezet. Zo wordt gewerkt aan een platform Duurzaam Hogeland waar bewoners op allerlei manieren worden gestimuleerd om verdere stappen in duurzaamheid te zetten. Ook de verdere uitwerking van het uitvoeringsprogramma (waaronder de verkenning voor collectieve warmtesystemen) vraagt om inzet.

Al een aantal jaren ontvangen gemeenten bedragen van het Rijk voor energie/klimaat. In onderstaande begroting 2024 worden zowel de bedragen voor dit jaar (€951.441) alsook de overgebleven gelden uit voorgaande jaren opgenomen. In het overzicht staan ook bedragen waar uw raad al mee heeft ingestemd (Ontwikkeling verduurzamingsaanpak particuliere woningvoorraad, Proeftuin Zuidwolde, Eemshaven+). Daarnaast zijn kosten opgenomen voor planontwikkeling mobiliteit. Hierover bent u onlangs bijgepraat. U wordt gevraagd in te stemmen met het vrijgeven van de resterende gelden voor CDOKE 2024 en het resultaat 2023 inzake energie voor herbestemming in 2024. In totaal €1.429.329.

	omvang beschikking	geaccordeerd door de raad
SPUK Energie armoede	1.460.059	1.460.059
SPUK Lokale Aanpak Isolatie (LAI)	1.311.176 574.432 (*) 1.712.731 (@)	1.885.608
SPUK Herstructurering Volkshuisvesting	5.967.198	300.000
SPUK Aardgasvrije wijk Zuidwolde	4.000.000	4.000.000

NB

(*) incl.3e aanvulling SPUK Energie armoede ter grootte van € 574.432

(@) nog niet door de raad geaccordeerde aanvulling

Omvang SPUK CDOKE middelen			
	voorschot	beschikbaar gesteld	opmerkingen
2023	942.888	100.000	VJN23
		175.000	NJN23
2024	951.441	190.000	voorstel CC
	1.894.329	465.000	
		1.429.329	door de raad nog beschikbaar te stellen middels huidig voorstel
2025	959.994		door de raad beschikbaar te stellen middels voorstel eind 2024
TOTAAL	2.854.323		

Begroting SPUK CDOKE 2024		
Geplande uitgaven op hoofdonderwerp	fte	euro
Overkoepelende taken		
<i>personele inzet</i>	1,60	260.000
Ontwikkel kosten Duurzaam Hogeland		60.000
Campagnekosten Duurzaam Hogeland		100.000
Monitor		12.000
Sub totaal		432.000
Gebouwde omgeving		
uitwerking Routekaart		150.000
Restwarmte Eemshaven onderzoeken		85.000
Sub totaal		235.000
Mobiliteit		
<i>personele inzet</i>	0,80	80.000
laadpalen		25.000
fiets		25.000
deelmobiliteit		30.000
eigen wagenpark (onderzoek)		30.000
plan vastleggen co2 openbare ruimte		100.000
Sub totaal		290.000
Industrie		
VTH		-
Bedrijventerreinen		60.000
Sub totaal		60.000
Landbouw en natuur		
Sub totaal		-
Elektriciteit		
<i>personele inzet</i>	5,30	529.000
zon op dak		
zon op land		
wind		
netcongestie		
Sub totaal		529.000
Ondersteunende diensten		
10 % overhead op 2024		95.000
Sub totaal		95.000

Reeds besteed in 2023		243.000
Totaal voorgestelde besteding 2024	7,70	1.641.000
		1.884.000
Omvang SPUK 2023 en 2024		1.894.329
SALDO		10.329

De in de bovenstaande begroting opgenomen bestedingsvoorstellen zijn niet allemaal incidenteel van karakter. Er is voor € 274.000 aan structurele personele lasten in opgenomen.

Bovenstaande actualisatie van de begroting energie 2024 leidt tot de volgende begrotingswijziging:

Begrotingswijziging 2024010							
Begrotingswijziging behorende bij Raadsbesluit: Routekaart en begroting Energie							
Mutaties op begroting (bedragen x € 1.000)			str/ inc	Actuele begroting	Mutatie op lasten	Mutatie op baten	Saldo na wijziging
Progr.	Taakveld						
6 RO, Wonen & Duurzaamheid	7.4	Milieubeheer	Inc	-340	1.155		
6 RO, Wonen & Duurzaamheid	7.4	Milieubeheer	Str		179		994
8 Bedrijfsvoering	0.04	Overhead	Str	35.152	95		35.247
AD Algemene Dekkingsmiddelen	0.080	Overige baten en lasten	Inc	3.313	-1.155		
AD Algemene Dekkingsmiddelen	0.080	Overige baten en lasten	Str		-274		1.883
					-	-	
Mutaties op reserves en voorzieningen (bedragen x € 1.000)				Stand voor wijziging	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo na wijziging
Reserves							
Algemene Reserve				23.382			23.382
Voorziening							
Mutaties op Investerings (bedragen x € 1.000)				Stand voor wijziging	Mutatie op lasten	Mutatie op baten	Saldo na wijziging
Investerings							
Begrote stand Algemene Reserve (bedragen x € 1.000)							
Saldo Algemene reserve na Begrotingswijziging 9				23.382			
Mutaties wijziging 10							
Saldo Algemene reserve na Begrotingswijziging 10							23.382

CO₂ -monitor

Naast het bestrijden van energiearmoede en het leveren van betrouwbare warmte is de hoofddoelstelling CO₂-reductie. Om dit te kunnen volgen werken we op dit moment aan een monitor voor de gemeente die is gekoppeld aan de indeling van het klimaatakkoord en waar ook de lokale inzet tot uitdrukking komt. Deze monitor rapporteren we jaarlijks aan uw raad zodat u kunt volgen hoe de vorderingen op de verschillende onderdelen zijn. Gezien de bijzondere situatie van de Eemshaven zal de haven apart worden meegenomen in de monitor. We verwachten voor de zomer van 2024 u de eerste versie te presenteren als onderdeel van het uitvoeringsprogramma.

Personeel en organisatie

Vanuit het klimaatakkoord is, met instemming van de gemeenten, een grote rol toebedeeld aan gemeenten. Dit betekent dat in de organisatie voldoende kennis en kunde moet worden opgebouwd om succesvol te kunnen handelen. Alhoewel personeel en organisatie aan het college en het management is vinden we het van belang u op de hoogte te stellen van de keuzes die we hierin maken. Op 7 februari hebben we uw raad hier tijdens een informatiebijeenkomst over bijgepraat.

De opdracht voor gemeenten en de gelden die hiervoor beschikbaar komen betekent dat er veel vraag is naar geschikte medewerkers. Vorig jaar hebben we een aantal jonge medewerkers aangetrokken. We zien nu al dat zij een belangrijke bijdrage leveren aan projecten en in de contacten met bewoners/organisaties. Voor een aantal grotere onderwerpen is ook ervaring nodig. Wij gaan actief op zoek naar deze ervaren nieuwe medewerkers. Daarnaast zoeken wij de samenwerking met omliggende gemeenten en de provincie.

Wat ons betreft moet de energietransitie ook niet alleen op het gemeentehuis/kantoor plaatsvinden maar vooral in en door de samenleving. Het ligt voor de hand om bij de totstandkoming van het uitvoeringsprogramma afspraken te maken met dorpen, energiecoöperaties en bedrijventerreinen of zij in staat zijn een deel van de werkzaamheden op zich te nemen en dit voor hen ook mogelijk te maken.

Conclusie

Met de uitgangspunten voor de verdere uitbouw en de actualisatie van de begroting energie 2024 geven we via het uitvoeringsprogramma verder vorm aan de energietransitie en betrekken we daarbij bewoners, organisaties en bedrijven. Daarnaast zien we dat het nodig is om de ontwikkelingen op het gebied van energie in de Eemshaven nadrukkelijk mede te gaan vormgeven zodat we maximaal daarvan kunnen profiteren als gemeente.

7. Inbreng belanghebbenden

Het traject van de uitwerking van het uitvoeringsprogramma wordt samen met belanghebbenden vormgegeven.

8. Vervolgtraject

8.1 Uitvoering

Verschillende onderdelen zijn al gestart. Het is zaak de komende tijd de initiatieven en projecten verder op te schalen en dit ook te volgen via de begroting en de monitor.

8.2 Tijdspad

Zoals eerder al aangegeven zijn de ambities stevig. Om de uitstoot met 55% terug te brengen is het zaak om op alle niveaus te gaan handelen. Uiteraard gebeurt er al het nodige en zijn we nu in staat dit op te schalen. In de tweede helft van 2024 leggen we uitvoeringsprogramma energie aan u voor.

8.3 Communicatie

Het traject van de uitwerking van het uitvoeringsprogramma wordt vormgegeven met bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden.

8.4 Evaluatie

Via de CO₂-monitor ontstaat inzicht in de vorderingen.

Bijlage(n):

Achterliggende documenten:

Winsum, 27 februari 2024

Burgemeester en wethouders van de gemeente Het Hogeland,

Gemeentesecretaris,

Burgemeester,

Paul van Vilsteren

Henk Jan Bolding